

SÅ FORTSÄTTER DET – DE OSEDDA DAGAR VI MÖTER MED TRÖST

INLEDNING

Stiftelsen Sankt Ansgar firar 60 år. Kyrkan mitt i Studentstaden. Om dess historia och verksamhet de senaste 60 åren har vi fått höra. Min ingång är en annan. Det här föredraget kommer att ledas genom några frågor som jag ska beröra och försöka besvara. Var står kyrkan? Vad vill Gud med sin kyrka? Vad ska vi göra? Egentligen är jag en obotlig optimist då det gäller Svenska kyrkan. Jag tror inte att Herren överger sin kyrka, även om hon är bångstyrig och kanske till och med trotsig. Förhoppningsvis märks också min optimism i det jag nu ska säga. Fokus i föredraget är både Svenska kyrkan i stort och Sankt Ansgars församling.

VAR STÅR KYRKAN?

Först en kort historik. För hundra år sedan var Svenska kyrkan uträknad. Somliga präster skrev i sina dagböcker att de var övertygade om att de var den sista generationens kristna i landet. Somliga hade då bara haft en enda kommunikant under året. Läget var bedrövligt. Men så framträdde unglyrkorörelsen och väckelsens korståg drog igenom landet. Människor återvände till kyrkan. Under mellankrigstiden växte en medvetenhet fram i landet om Svenska kyrkan som del av Kristi kyrka, den världsvida kyrkan. Ärkebiskop Söderblom underströk detta och betonade att kyrkan här i landet var den samma före och efter reformationen.

Under 50- och 60-talen menade somliga att Sverige skulle vara befriat från religion före år 2000. Det moderna industrialiserade folkhemmet behövde ingen religion. Men så kom 70-talet, då nya kyrkor återigen byggdes och kyrkans ungdoms verksamhet var omfattande. Och på så vis växlar det och har gjort så i hela den kristna kyrkans historia. Även om vissa tider varit mer allvarliga än andra. Men trots allt är tidens händelser inget mer än vågrörelser i Kyrkan. Vår tid är därför inget undantag.

Bo Giertz underströk sambandet mellan den egna lilla kyrkan och Jesus Kristus – som en enda lång kontinuitet mellan den lilla kyrkan sockenkyrkan – till exempel den här kyrkan – och mannen som vandrade i Galiléen. Gunnar Rosendal proklamerade en kyrklig förnyelse som aldrig kan komma ”från folkopinionen eller tidsandan eller modeåsikter. Kyrklig förnyelse, sade han, kan endast uppstå ur Kyrkan själv.” Kyrkan byggs således underifrån. Det ska vi komma ihåg då vi samlas här för att be och fira gudstjänst tillsammans.

Inför den förändrade relationen mellan kyrka och stat år 2000 genomfördes på 1990-talet en större undersökning om hur Svenska kyrkan möjligen skulle förändras och hur medlemstalen fortsättningsvis skulle kunna komma att se ut. Undersökningarna förut-

spådde att omkring tio procent av medlemmarna troligen skulle gå ur kyrkan inom några få år. Detta verkar också ha inträffat, eftersom medlemstalen sjönk med mellan 1 till 2 procent de första åren efter 2000, medan de nu är nere på omkring en halv procent per år. En viss stabilisering kan skönjas, således. Dessutom är det faktiskt så, vilket vi inte heller får glömma, att sekularisering och utträden inte är en oåterkallelig process. Det finns ingen lagbundenhet i att detta. Somliga opinionsundersökningar från senare år visar till exempel att intresset för religion och tro ökar i landet.

Oavsett hur medlemssiffrorna utvecklas är det ändå rimligt att tänka sig att Svenska kyrkans ekonomi med tiden försämras, inte minst på den lokala nivån. En sådan omställning är egentligen inte något att vara rädd för. Det ger nya möjligheter. Visst är det tråkigt om kyrkor behöver stängas och församlingar slås samman.

Men så länge kyrkan har gott om pengar och på något vis är ett instrument för att nå människor, ja lika länge finns ett intresse från politiskt håll att styra kyrkan. Därför är det inte dåligt om kyrkan blir ointressant som politisk arena. Exempel på ekonomiskt fattig men stark kyrka är ju lutherska kyrkan i Lettland. Det samma gäller i någon mån även den engelska kyrkan. Där är präster ofta hänvisade till att ha sin försörjning på annat sätt än att vara heltidsanställd som präst. Det behöver inte vara dåligt. Det ger handlingsutrymme.

Att somliga i Svenska kyrkan, inte minst i dess ledning, menar att de många utträdena ur kyrkan sker av ekonomiska orsaker är nog en felaktig slutsats. För om intresset fanns skulle troligen också medlemmarna finnas kvar. Som det är nu är Svenska kyrkan väl alldaglig, eftersom det allt mer sällan sägs något annat än vad som redan sägs på så många håll i samhället. Trots olika kampanjer mot tro är behovet och sökandet efter rörelser med andligt budskap stort, även om det andliga sökandet i våra dagar kännetecknas av individualism. Men trots det stora sökandet kan det inte heller förnekas att Svenska kyrkan på vissa punkter under den senaste tiden fjärlat sig från den världsvida Kyrkans gemenskap. Nu är inte platsen eller tiden att i detalj diskutera saksfrågor, men det kan ändå noteras att här och var i världen ifrågasätts somliga delar av Svenska kyrkans sätt att tolka uppenbarelsen.

Påskyndare till den nya ordningen, som tycks ha blivit kyrkans nya självbild, hävdar att Svenska kyrkan är en föregångs kyrka som gör det enda rimliga en kristen kyrka kan. Med orden "förändras", "vara i tiden", "följa med samhällets utveckling" förespråkas förändring. Som att bara den omständigheten att klockan går, skulle vara ett argument för en förändring enligt en på förhand utpekad agenda. Det är möjligt att kyrkan måste ändras. Men påståendet om henne som föregångs kyrka kan och bör problematiseras.

Svenska kyrkan har omkring sju miljoner medlemmar, av denna summa utgör de regelbundna gudstjänstfirarna en försvinnande liten del. Sju miljoner är tre promille av världens kristenhet. Är det således troligt att dessa tre promille, som finns i en kyrka i ett av världens mest sekulariserade länder, som styrs av folkvalda politiker tillsatta genom ett synnerligen världsligt system skulle vara Guds sanktionerade föregångare i uttolkningen av uppenbarelsen? Om frågan ställs på det viset stämmer det möjligen till viss eftertanke.

Förvisso ska kyrkan stå i dialog med samhället, men inte därigenom förändras i grunden. Dialogens syfte är kyrkan ska kunna föra fram sitt budskap, som varit det samma i 2000 år, genom förföljelser, civilisationers uppkomst och fall, världskrig och politiska

splittringar. Det gäller därför att med aldrig minskad styrka betona att kyrkan ska leva i världen, men inte av den.

Så var står kyrkan i dag? Även om medlemstal och ekonomi kan utgöra en viss osäkerhet är intresset för religion stort och det ser ut att växa. Men då gäller det för Svenska kyrkan att fånga upp de sökande som finns och dessutom inse att det är huvuduppgiften. Kanske har vår kyrka en av de bästa förutsättningarna i världen, med representation på varenda ort i hela landet.

VAD VILL GUD MED SIN KYRKA?

Ibland talas det mycket om ”de andra”. Det är inte alltid konstruktivt. I debatter, särskilt om det är brännande frågor, talas det ibland om ”den andre”. Eller ”de andra” som särskilt onda eller illvilliga för att ju ”de” står för något som jag själv inte står för. Jag tror att vi är farligt ute om vi lägger vår egen identitet i att tala om vad vi inte är, eller vilka vi inte är. Vi måste först veta vilka vi är, var vi står, vad vi vill och i vilken riktning vi ska gå, innan vi talar om var vi inte står, vad vi inte vill och så vidare. Men vi kan inte hänga upp oss själva på ”den andre”. Istället för vi sträva efter att förstå vad Gud, kyrkans herre, vill med sin kyrka.

När vi väl har vår egen position och riktning, ja då kan vi sedan stå starka. Och vad Gud vill är en angelägenhet för hela Kyrkan. Det som gäller för hela kyrkan, gäller också för oss här, dig och mig, eftersom vi är en del av Kyrkan. Vårt uppdrag som kristna är det samma som för övriga i Kyrkan, att agera så att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen. Och göra det med Kristus som förebild.

I Augsburgska bekännelsen formuleras det så att Kyrkan är överallt där ordet rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. Och med rätt och rent får väl i sammanhanget anses vara det som är i enlighet med vad som lärts av alla, alltid, i den världsvida kyrkan. Därför får vi inte vara rädda att gemensamt lyfta blicken över det svenska kyrkliga fältet för att istället se gemensamma drag med andra kristna och därmed sätta in den egna traditionen och Svenska kyrkan i ett större sammanhang. Att peka på de egna rötterna. Att sätta in sig själv i ett större sammanhang. Att våga sticka ut och att vara saltet i tidens ström. Det är nödvändigt för kyrkan i dag.

Vad är kyrkan? Kristi kropp, Guds fortsatta uppenbarelse, Guds nådaverk på jorden, det nya förbundet. Begrepp vi alla känner igen. Men vad betyder orden för oss? Kyrkan är något som Gud har instiftat och kan lika lite som Kristi Gudom eller den kristna tron avskaffas. Jesus lämnade så klart ingen upptecknad lära efter sig, men väl tolv apostlar, dopet, nattvarden och en samling trogna som vittnade om honom och allt detta i det som blev Nya Testamentet.

Detta, mina vänner, är Kyrkans beståndsdelar och de hänger intimt samman med varandra. Därför är Kyrkans centrum så självklart Ordet och Sakramenten. Guds ord kan aldrig förnyas eller ändras. Men eftersom det är av evighet är det också höjt över tidens skiften och nytt för varje släktled. Därför är det av stor vikt att vara medveten om Kyrkans liv och tradition.

Med dessa ord är det så lätt att tala om Kyrkan, som något långt borta, något som andra ägnar sig åt. Men eftersom ordningen gäller för hela Kyrkan gäller det också för dig och mig – att lägga vikt vid bibeltrogenhet, vördnad för sakramenten, regelbun-

denhet i gudstjänstliv och mässor, respekt för kyrkans tradition och det kyrkliga ämbetet. Kyrkan är här. Vi är Kyrkan i gemenskap med Kyrkan.

Aposteln Paulus talar i Rombrevet om oss, Kyrkan, som lemmar i Kristi kropp. Orden leder ibland vilse, och framställs allt som oftast i form av en förutsättningslös gemenskap människor emellan, där det är våra olikheter eller olika gåvor till helheten som blir fokus, snarare än han som är huvudet över kroppen, den med törnekronan krönte konungen, Kristus. Vi är inte i första hand delaktiggjorda i en gemenskap, utan gjorda till delar av hans kropp. Det är ur kroppen och lemmarnas gemenskap med huvudet som den jordiska och himmelska kyrkans gemenskap kommer.

Genom dopet har vi blivit delaktiggjorda i denna kropp, genom dopets bad har vi blivit tagna ut ur den tillvaro som är märkt av döden och blivit insatta i Kristi kropp. Välsignelsens kalk, Kristi blod, fyller oss med det nya livet, uppståndelselivet, det liv som är Kristus själv. Därför är vi, i kraft av detta nya liv, en enda kropp, som har del av uppståndelselivet, Kristus själv. Därför kan kommunionen bara ske inom kroppen, mellan de som är döpta. Bara i dessa, de i Kristus delaktiggjorda lemmarna, kan det nya livet strömma. Eller som det heter i de österländska liturgierna: ”Det heliga åt de heliga.”

Om vi tycker att något inte sker i enlighet med den världsvida Kyrkan, Kristi Kyrka, får vi inte nöja oss med att tala om hur fel de andra har och hur rätt vi har. Det konstruktiva sättet är att försöka göra något åt det. Blir du nedtystad – tala högre. Minns Jesu ord, då fariséerna bad honom få tyst på lärjungarna. Han sa då: om de tiger, kommer stenarna att ropa. Så verkar Gud i sin Kyrka. Till och med stenarna ska ropa.

VAD SKA DÅ VI SOM MEDLEMMAR I KRISTI KYRKA GÖRA?

Nu till Ansgar, eftersom det är här vi verkar. Där är här, för oss som vi möter det gudomliga, i Ord och sakrament. Precis som alla församlingar har Ansgar sina styrkor och svagheter. Tidigare i år har vi fått höra av helga trefaldighets kyrkoråd att Ansgar är det nödvändiga saltet i församlingen, och blev uppmanade att fortsätta vara det. Gott så. Samtidigt som det också är så att Ansgar här och var blivit fjärrmat från Svenska kyrkan i stort. Nu är det nog inte så att det är Ansgar har flyttat på sig, men det har kyrkan i övrigt. Det finns många styrkor hos Ansgarsförsamlingen. Några exempel.

Ansgars uppgift är att vara ett föredöme i Svenska kyrkan, vilket vår förre föreståndare ofta betonade, då han underströk vikten av att högmässorna och gudstjänstlivet är i ordning. Och visst är det så, att Ansgar haft betydelse för Svenska kyrkans liturgiska arbete. Inte minst genom de försöksordningar och annat som historiskt sätt har prövats fram här. Men därtill kommer också det kanske viktigaste, nämligen de kyrkliga förnyelsesträvandena som fostrat generationer av Svenska kyrkans präster och lekfolk. Där är Ansgar en förebild och bör förbli det.

Vid arbetsgemenskapen Kyrklig förnyelses jubileum talade Mikael Isaksson om rörelsens delvisa framgångar i Svenska kyrkan; att å ena sidan ha bidragit till en liturgisk medvetenhet i Svenska kyrkan. Men å andra sidan totalt ha misslyckats med att övertyga med en sammanhörande kyrkosyn.

Här försöker vi få liturgi och kyrkosyn att hänga ihop. På många håll görs inte det. Det kan skapa en viss förvirring. Vad är meningen med att ha en liturgiskt utsmyckad evangelieprocession, där evangelieboken bärs upphöjd genom kyrkorummet, ledsagad av processionsljus, om sedan ägnas predikan åt att säga att Ordet som lästs under högtidliga former inte är viktigt. Eller i värsta fall saknar betydelse. Här hänger dock liturgi och kyrkosyn ihop.

Här på Ansgar är gudstjänsten ett självklart centrum. I vår stadga står just att söndaglig mässa och daglig tidebön är församlingens centrum. Det blir till en genomtänkt och genomarbetad helhet, som är äkta. Här i detta rum samlas gudsfolket till bön, andakt och för att fira mässa tillsammans. Allt hänger samman. Evigheten i nuet.

Mer styrkor hos Ansgar. Då före ärkebiskopen K G Hammar visiterade Ansgar lät han sig imponeras av och med berömmande ord omtala församlingsengagemanget och det mycket omfattande frivilligarbete som här görs. Många här inne vet kanske inte att för att få en helt vanlig söndag att fungera krävs många funktioner, förutom gudstjänstbesökare. Tveklöst behövs 15-20 personer i olika funktioner. Alla utom två gör det helt ideellt. Detta, mina vänner, är en resurs som måste hanteras rätt och det är verkligen en välsignelse att så många är engagerade!

Men hur många det än är, är de boende studenterna överrepresenterade i samtliga förtroendeuppdrag och funktioner här – utom i styrelsen. För några veckor sedan var det Birgittating, då vi i församlingen valde nya funktionärer för terminen. Det var en stor glädje att se de många nyvalda och omvalda.

En sorg var dock att se större delen av församlingen resa sig och gå och under tiden prata högt med varandra så att tinget – allas angelägenhet – knappt kunde göra sig hört. Vad har man då sagt med sitt agerande? Att ta ansvar är för någon annan? Det här angår inte mig? Eller: jag bryr mig inte? Eller: det finns så gott om studenter, så jag behövas inte.

Sankt Ansgar kan inte räknas som en studentkyrka – se dig omkring. Tidigare var det måhända så att de flesta av de boende studenterna var engagerade i kyrkan och just den här kyrkan. Men på senare år är det inte enbart svenskkyrkliga som bor här. Många som flyttat in här har dock sina rötter i andra kristna samfund och delar inte den söndagliga gudstjänstgemenskapen. Alltså behöver flera i församlingen bli aktiva. Spridning i ålder och bakgrund är av stor betydelse för församlingen.

Å andra sidan kan vi hävda att vi är miljömedvetna – vi återvinner personer. Redan engagerade byter funktioner med varandra, eller åtar sig flera uppdrag. Det är inte bra, eftersom i en engagerad församling hjälps man åt. Frågan vi bör reflektera över är alltså inte: ”vad får just jag ut av det här just nu?”. I trons världs gäller upp och nedvända perspektiv. Inte ”jag, mig, min, mitt” utan ”du, dig, din, ditt”. Följden av det blir, såklart, frågan: ”hur kan jag bidra just här så att Guds kyrka blir uppbyggd och förverkligad?”. Genom det lilla byggs det stora. Kyrkan byggs nedifrån.

Ansgar står starkt inför framtiden. Men vi får inte blunda. Frivilligengagemanget måste bli en angelägenhet för hela församlingen, som bara delvis består av studenter. Avståndstagandet från ”de andra” måste bli en frimodighet inför det egna. Allt annat är i grunden destruktivt. På ett mera konkret plan; församlingen växer och kanske kommer med tiden en utbyggnad av både kyrka och samlingsal att behövas.

AVSLUTNING

Vi kan återkoppla till Romarbrevet, där Paulus skriver om Kyrkan som Kristi kropp. Där säger han att vi alla har fått olika gåvor av Gud, exempelvis undervisningens gåva hos den som undervisar, tröstens gåva hos den som tröstar och förmanar och så vidare. Allt för att vi tillsammans ska dela med oss till varandra. Vi ska också visa varandra tillgivenhet och kärlek och överträffa varandra i ömsesidig aktning. Det gäller kyrkan och det gäller dig och mig.

Det är i det lilla – här bland oss – som det stora kan ta sin början. Först när vi ser att vi är en del av Kristi kyrka, det är då den byggs på riktigt. Som jag sa i tidigare så påminner Gunnar Rosendal oss om, ur Kyrkan själv uppstår förnyelsen. Var skulle den annars börja? Eftersom detta gäller för kyrkan i stort gäller det också för oss, dig och mig, som är en del av Kyrkan. Tveka inte att frimodigt stå upp för din tro i din vardag. Har du inte ett frivilligengagemang i församlingen – skaffa det. Var därigenom ordet görare, inte bara dess hörare. För Gud har som bekant inga andra händer än dina och mina.